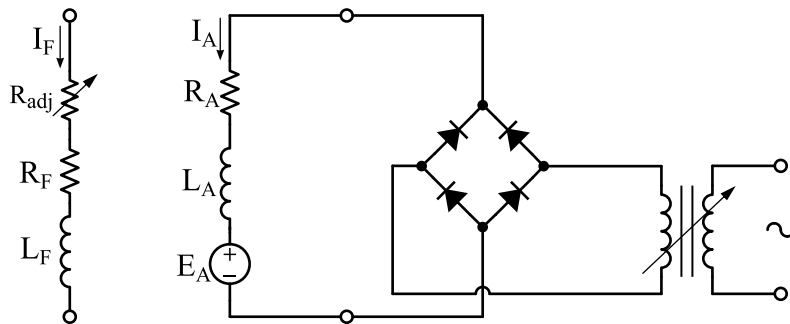

افزایش می‌یابد و باعث کاهش جریان آرمیچر می‌شود. برای کاهش جریان آرمیچر در لحظه راه‌اندازی طبق رابطه (۴۱ - ۴) باید ولتاژ V_T را کاهش یا مقاومت مدار آرمیچر R_A را افزایش داد. بدین منظور روش‌هایی ابداع شده است که به آن‌ها پرداخته می‌شود.

۱ - ۱۴ - ۴ - راه‌اندازی با منبع ولتاژ متغیر

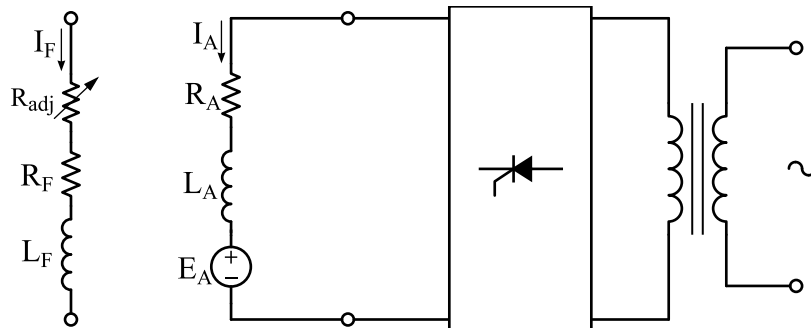
در این روش با استفاده از منبع ولتاژ DC متغیر در لحظه راه‌اندازی ولتاژ موتور را کاهش می‌دهند و پس از راه‌اندازی ولتاژ را به تدریج افزایش می‌دهند تا به ولتاژ نامی برسد.

یک نمونه از منبع ولتاژ DC متغیر در شکل (۴۵ - ۴) نشان داده شده است.

شکل ۴-۴۵

نمونه دیگری از منبع ولتاژ DC متغیر در شکل (۴۶ - ۴) نشان داده شده است.

شکل ۴-۴۶

دلیل بزرگ شدن جریان آرمیچر در لحظه راه‌اندازی کوچک بودن مقاومت آرمیچر R_A در مقابل ولتاژ منبع تغذیه V_T است.

برای مثال موتور 220 V ، 1 KW ، 5 A با مقاومت آرمیچر $0.2\ \Omega$ را در نظر بگیرید. جریان آرمیچر این موتور در لحظه راه‌اندازی برابر است با:

$$I_{Ast} = \frac{V_T}{R_A}$$

$$I_{Ast} = \frac{220}{0.2} = 1100\text{ [A]}$$

مشاهده می‌شود جریان آرمیچر در لحظه راه‌اندازی 220 برابر جریان نامی موتور است. البته پس از راه‌اندازی موتور و سرعت گرفتن رتور نیروی محرکه القایی E_A

در شکل (۴۵ - ۴) از یک ترانس متغیر برای تغییر ولتاژ و یک مدار الکترونیکی یکسو کننده دیودی برای تبدیل ولتاژ AC به DC استفاده شده است.

- ۲ - در لحظه راهاندازی سرعت ..... است و نیروی محرکه القایی ..... می‌شود.
- ۳ - پس از راهاندازی و سرعت گرفت رتور نیروی محرکه القایی ..... و جریان آرمیچر ..... می‌یابد.
- ۴ - در منبع تغذیه ولتاژ متغیر وظیفه ترانسفورمر ..... و وظیفه پل دیودی ..... است.

پرسش‌های صحیح غلط

- ۱ - یکی از مشکلات جریان راهاندازی زیاد قطع فیوزهای مدار است.

صحیح غلط

- ۲ - در لحظه راهاندازی نیروی محرکه القایی آرمیچر برابر ولتاژ موتور است.

صحیح غلط

پرسش‌های تشریحی

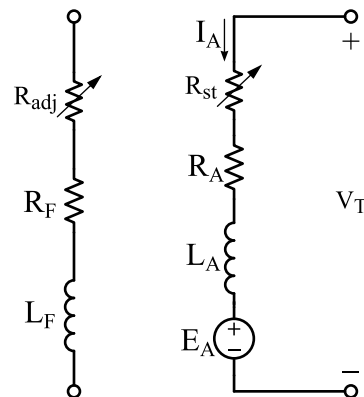
- ۱ - مشکلاتی که جریان راهاندازی زیاد ایجاد می‌کند را بنویسید.
- ۲ - چرا موتورهای جریان مستقیم در لحظه راهاندازی جریان زیاد می‌کشند؟
- ۳ - راهاندازی موتور DC با منبع ولتاژ متغیر را شرح دهید.
- ۴ - نحوه راهاندازی موتور DC با مقاومت راهانداز را شرح دهید.
- ۵ - مزایای راهاندازی موتور DC با منبع ولتاژ متغیر نسبت به راهاندازی با مقاومت راهانداز را بنویسید.
- ۶ - معایب راهاندازی موتور DC با مقاومت راهانداز را بنویسید.

در این شکل از یک ترانس برای تبدیل ولتاژ و یک مدار الکترونیکی یکسوکننده تریستوری تمام موج کنترل شده برای تغییر ولتاژ و تبدیل AC به DC استفاده شده است.

استفاده از منبع ولتاژ DC متغیر در راهاندازی موتورهای DC به دلیل بازده زیاد بسیار مناسب است.

۴ - ۱۴ - ۴ - راهاندازی با مقاومت راهانداز

در این روش با استفاده از مقاومت متغیر به نام «مقاومت راهانداز» که با مدار آرمیچر سری می‌شود مقاومت مدار آرمیچر را افزایش می‌دهند و پس از راهاندازی، مقاومت راهانداز را به تدریج کم می‌کنند تا به صفر برسد. نحوه قرار گرفتن مقاومت راهانداز در مدار آرمیچر در شکل (۴۷ - ۴) نشان داده شده است.

شکل ۴۷ - ۴

استفاده از مقاومت راهانداز با توجه به تلفات حرارتی بسیار زیاد آن توصیه نشده است.

پرسش ۸ - ۴

پرسش‌های کامل کردنی

- ۱ - جریان راهاندازی زیاد باعث ایجاد ..... بسیار شدید در منبع تغذیه می‌شود.

۱۵ - ۴ - کنترل سرعت موتورهای جریان

مستقیم

صنعت همواره نیاز به موتورهایی با گشتاور بالا با امکان کنترل سرعت وسیع و دقیق دارد. قطارهای مترو، اتوبوس‌های برقی و خطوط تولید کارخانجات نورد فولاد و سکویهای پرتاب موشک و وسایل دیگری از این دست وسایلی هستند که نیروی محرکه خود را از موتورهای DC تامین می‌کنند. موتورهای DC از نقطه نظر کنترل سرعت، نقش ارزنده‌ای ایفا می‌کنند. همچنین می‌توان سرعت آن‌ها را کم‌تر یا بیش‌تر از سرعت نامی در محدوده‌ای وسیع و دقیق کنترل کرد.

همچنین سیستم‌های کنترل سرعت موتورهای DC ارزان‌تر از سیستم‌های کنترل سرعت موتورهای AC است.

نیروی محرکه القایی آرمیچر از رابطه $E_A = K \cdot \varphi \cdot \omega$ تعیین می‌شود و از آن رابطه (۴-۴۲) برای سرعت به دست می‌آید.

$$\omega = \frac{E_A}{K \cdot \varphi} \quad (4-42)$$

برای موتورهای تحریک مستقل و شنت نیروی محرکه القایی E_A از رابطه (۴-۴۳) به دست می‌آید.

$$E_A = V_T - R_A I_A \quad (4-43)$$

اگر از مقاومت مدار تحریک سری در موتورهای سری و کمپوند صرف‌نظر شود رابطه (۴-۴۳) برای آن‌ها نیز صادق خواهد شد. با جایگزین کردن رابطه (۴-۴۳) در رابطه (۴-۴۲) رابطه سرعت به شکل رابطه (۴-۴۴)

در می‌آید.

$$\omega = \frac{V_T - R_A I_A}{K \cdot \varphi} \quad (4-44)$$

با توجه به رابطه (۴-۴۴) ولتاژ موتور V_T ، مقاومت مدار آرمیچر R_A و فوران عواملی هستند که بر سرعت تاثیر گذارند. با توجه به این عوامل روش‌های کنترل ابداع شده است.

۱ - کنترل سرعت از طریق کنترل ولتاژ

سرعت در موتورهای DC طبق رابطه (۴-۴۴) با ولتاژ نسبت مستقیم دارد. روش کنترل ولتاژ برای کنترل سرعت از صفر تا سرعت نامی به کار می‌رود. بدیهی است افزایش ولتاژ، بیش ولتاژ نامی به منظور دستیابی به سرعت‌های فراتر از سرعت نامی به سیم‌پیچی‌های موتور آسیب می‌رساند.

اخیراً با پیشرفت‌هایی که در الکترونیک قدرت حاصل شده است استفاده از مدارهای الکترونیکی کنترل ولتاژ به منظور کنترل سرعت متداول شده است.

۲ - کنترل سرعت از طریق کنترل مقاومت مدار آرمیچر

سرعت در موتورهای DC طبق رابطه (۴-۴۴) با مقاومت مدار آرمیچر نسبت عکس دارد. روش کنترل مقاومت مدار آرمیچر به منظور کنترل سرعت به دلیل افزایش تلفات حرارتی در مدار آرمیچر توصیه نشده است.

۳ - کنترل سرعت از طریق کنترل فوران قطب‌ها

سرعت در موتورهای DC طبق رابطه (۴-۴۴) با فوران قطب‌ها نسبت عکس دارد. روش کنترل فوران

در این شکل ولتاژ شبکه سه فاز توسط یکسوکننده تریستوری یکسو می‌شود و مقدار ولتاژ DC توسط تغییر زاویه آتش گیت‌های تریستورها قابل کنترل می‌باشد. از دیود D_1 به عنوان هرز گرد جهت مستهلک کردن انرژی ذخیره شده در سیم‌پیچی‌های موتور استفاده شده است.

در سیستم‌های کنترل سرعت الکترونیکی امکان طراحی مدار الکترونیکی برای تغییر پلاریته ولتاژ DC جهت معکوس کردن دور وجود دارد.

- مزایای سیستم کنترل سرعت الکترونیکی:
  - ۱ - فضای کمی اشتغال می‌کند.
  - ۲ - بازده بالا دارد.
  - ۳ - امکان کنترل سریع ولتاژ خروجی
  - ۴ - ارزان و اقتصادی هستند.
- معایب سیستم کنترل سرعت الکترونیکی:
  - ۱ - تولید اعوجاج و نوسانات در شبکه برق

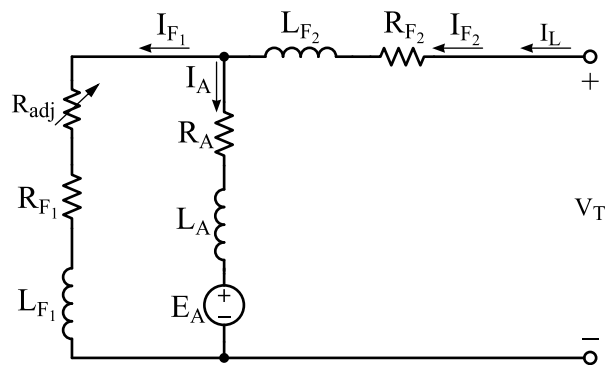
پرسش ۹ - ۴

پرسش‌های کامل کردنی

- ۱ - صنعت نیاز به موتورهایی با گشتاور ..... با امکان کنترل ..... دارد.
- ۲ - کنترل ..... و کنترل ..... از روش‌های کنترل سرعت موتورهای DC هستند.
- ۳ - سرعت در موتورهای DC با فوران نسبت ..... دارد.

برای کنترل سرعت فراتر از سرعت نامی به کار می‌رود. بدیهی است کاهش فوران به منظور دستیابی به بیش از سرعت نامی تا جایی مجاز است که موتور مهار گسسته نشود و جریان مدار آرمیچر از مقدار نامی تجاوز نکند.

کنترل فوران سیم‌پیچی تحریک موازی از طریق مقاومت متغیر R_{adj} که سری در مدار تحریک موازی قرار می‌گیرد امکان‌پذیر است. کنترل فوران سیم‌پیچی تحریک سری در عمل انجام نمی‌شود. شکل (۴۸ - ۴)

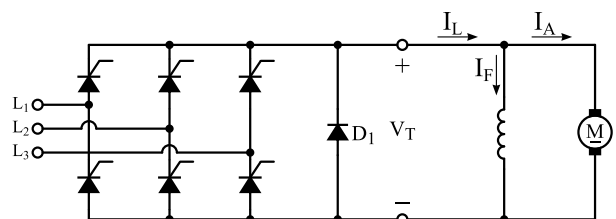

شکل ۴۸ - ۴ نحوه اتصال مقاومت R_{adj}

سیستم‌های کنترل سرعت موتورهای DC، روش‌های کنترل ولتاژ و فوران را به صورت ترکیبی به کار می‌گیرند و ضمن کنترل سرعت، راه‌اندازی موتور را نیز انجام می‌دهند.

۱ - ۱۵ - ۴ - کنترل سرعت الکترونیکی

امروزه استفاده از مدارهای الکترونیکی به منظور کنترل ولتاژ بسیار متداول شده است عناصر این مدارات قطعات نیمه هادی هستند. یک نمونه از این مدارهای الکترونیکی در شکل (۴۹ - ۴) نشان داده شده است.

شکل ۴۹ - ۴ مدار ساده کنترل ولتاژ DC موتور شنت

پرسش‌های صحیح غلط

چگونه است؟ چرا؟

۸ - مزایای سیستم کنترل سرعت الکترونیکی را بنویسید؟

۱ - موتورهای DC از نقطه نظر کنترل سرعت نقش ارزنده‌ای ایفا می‌کنند.

صحیح غلط

۲ - سرعت در موتورهای DC با ولتاژ نسبت عکس دارد.

صحیح غلط

۱۶ - ۴ - تغییر جهت گردش موتورهای جریان

مستقیم

در بسیاری از بارهای صنعتی مانند نقاله‌ها، قطارهای مترو، خودروهای برقی و ... که نیروی محرکه آن‌ها توسط موتورهای جریان مستقیم فراهم می‌شود امکان تغییر جهت گردش نیاز است.

۳ - روش کنترل سرعت از طریق کنترل مقاومت آرمیچر در موتورهای DC توصیه نشده است.

صحیح غلط

۴ - سیستم‌های کنترل سرعت وظیفه راه‌اندازی موتور را نیز انجام می‌دهند.

صحیح غلط

تغییر جهت گردش موتورهای DC با تعویض جهت گشتاور آرمیچر امکان‌پذیر است. بدین منظور باید جهت جریان در سیم‌پیچی آرمیچر یا جهت جریان در سیم‌پیچی تحریک را عوض کرد. معمولاً برای تغییر جهت گردش موتورهای DC جهت جریان سیم‌پیچی آرمیچر را با جابه‌جا کردن دو سر مدار آرمیچر عوض می‌کنند و از تعویض جهت جریان مدار تحریک خودداری می‌کنند تا مشکلات زیر به‌وجود نیاید.

پرسش‌های تشریحی

۱ - قطع مدار تحریک در لحظه تغییر جهت گردش باعث بروز پدیده مهار گسستگی خواهد شد.

۱ - دلیل لزوم کنترل سرعت در موتورهای DC را شرح دهید.

۲ - عواملی که بر سرعت موتورهای DC تاثیر گذارند را بنویسید.

۳ - روش کنترل سرعت از طریق کنترل ولتاژ را شرح دهید.

۲ - تغییر جهت جریان تحریک پلاریته قطب‌های موتور را عوض می‌کند در این صورت در کار قطب‌های کمکی و سیم‌پیچی‌های جبران‌گر اختلال ایجاد خواهد شد.

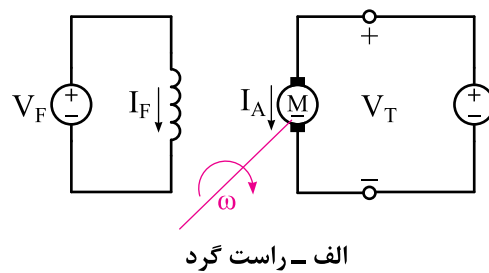
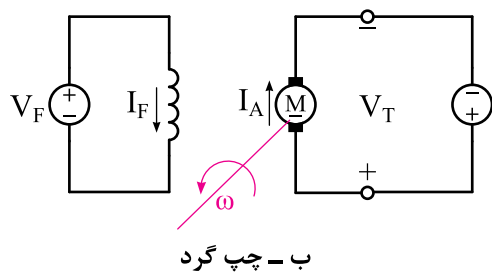
۴ - چرا روش کنترل سرعت موتورهای DC از طریق کنترل مقاومت مدار آرمیچر توصیه نشده است؟

۵ - کنترل سرعت از طریق کنترل فوران را شرح دهید.

در موتور تحریک مستقل کافی است پلاریته منبع ولتاژ مدار آرمیچر را عوض کرد تا جهت گردش موتور تغییر کند. شکل (۵۰ - ۴)

۶ - هر یک از روش‌های کنترل سرعت در چه محدوده‌ای کاربرد دارند؟ توضیح دهید.

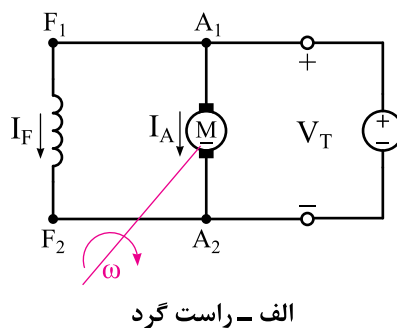
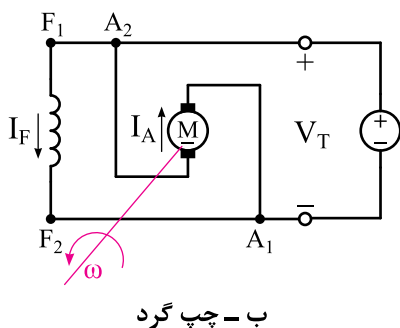
۷ - نحوه نصب مقاومت‌های R_{adj} در مدار تحریک

شکل ۴-۵۰ نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور تحریک مستقل

تغییر کند. در شکل (۴-۵۱) نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور شنت نشان داده شده است.

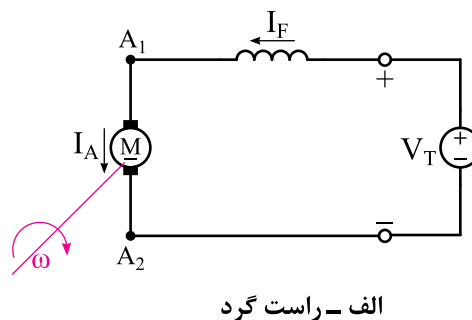
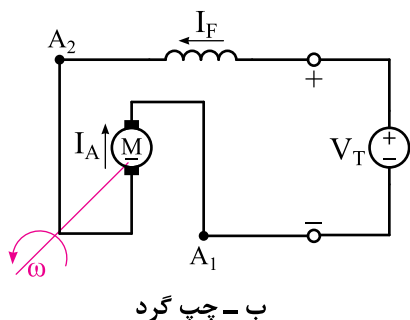
در موتورهای شنت، سری و کمپوند با جابجایی محل اتصال مدار آرمیچر نسبت به مدار تحریک، جهت جریان آرمیچر را عوض می‌کنند تا جهت گردش موتور

شکل ۴-۵۱ نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور شنت

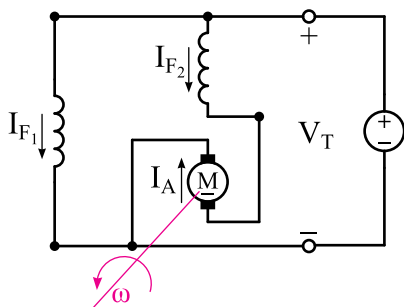
گردش موتور سری نشان داده شده است.

در شکل (۴-۵۲) نقشه اختصاری تغییر جهت

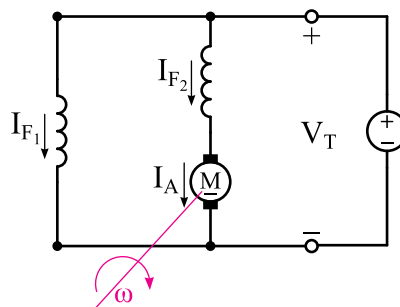

شکل ۴-۵۲ نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور سری

در شکل (۴-۵۳) نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور کمپوند با شنت بلند نشان داده شده است.

ب - چپ گرد

الف - راست گرد

شکل ۵۳ - ۴ نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور کمپیوند با شنت بلند

می‌کند تا رتور متوقف شود. سه روش ترمز برای موتورهای DC به کار می‌رود:

- ۱ - ترمز دینامیکی
- ۲ - ترمز با جریان مخالف
- ۳ - ترمز ژنراتوری

در موتورهای شنت، سری و کمپیوند با تعویض پلاریته‌های منبع ولتاژ جهت جریان مدار آرمیچر و تحریک عوض می‌شود از این رو جهت گردش تغییر نخواهد کرد.

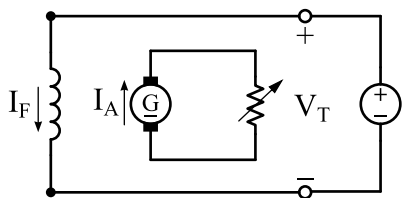
۱۷ - ۴ - ترمز در موتورهای جریان مستقیم

۱ - ۱۷ - ۴ - ترمز دینامیکی

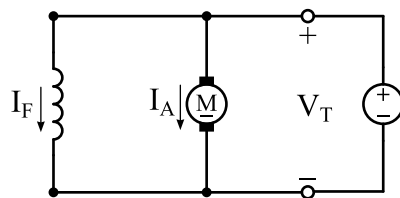
در این روش مدار آرمیچر از منبع تغذیه جدا می‌شود و دو سر آن به یک مقاومت متغیر وصل می‌شود. در این صورت موتور تبدیل به ژنراتور تحریک مستقل خواهد شد و انرژی جنبشی رتور در سیم‌پیچی آرمیچر ابتدا تبدیل به انرژی الکتریکی می‌شود و سپس در مقاومت متغیر به انرژی گرمایی تبدیل خواهد شد. این تبدیل انرژی تا توقف رتور ادامه می‌یابد. نقشه اختصاری حالت کار و ترمز دینامیکی موتور شنت در شکل (۴ - ۵۴) نشان داده شده است.

در بسیاری از بارهای صنعتی مانند نقاله‌ها، قطارهای مترو و خودروهای برقی... که توسط موتورهای جریان مستقیم به حرکت در می‌آیند پس از قطع از منبع تغذیه، رتور به خاطر انرژی جنبشی تا مدتی به حرکت خود ادامه می‌دهد و سپس متوقف می‌شود. در صورتی که نیاز به توقف سریع رتور باشد باید از حالت‌های ترمزی موتورهای جریان مستقیم استفاده کرد تا پس از خاموش شدن موتور، بلافاصله رتور و بار آن متوقف شوند.

اساساً کار ترمز موتورهای DC بر این مبنا استوار است که انرژی جنبشی رتور در حال گردش را مستهلک

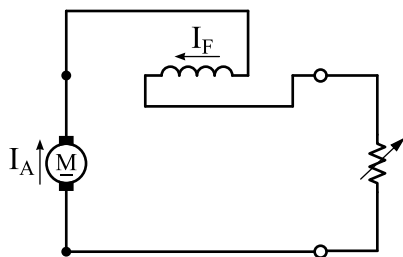
ب - حالت ترمز

الف - حالت کار

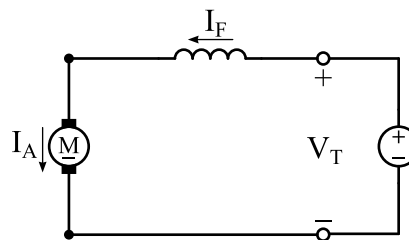
شکل ۵۴ - ۴ نقشه اختصاری موتور شنت

ترمزی جابه‌جا می‌شود تا جهت جریان آن مانند حالت کار موتور باقی بماند و سپس مانند قطب‌ها از بین نرود. نقشه اختصاری حالت کار و ترمز دینامیکی موتور سری در شکل (۴ - ۵۵) نشان داده شده است.

ب - حالت ترمز

در موتورهای سری برای ایجاد حالت ترمز دینامیکی، موتور از منبع تغذیه جدا می‌شود و مدار آرمیچر و تحریک سری به مقاومت متغیر متصل می‌شوند؛ با این تفاوت که دو سر سیم‌پیچی تحریک سری در حالت

الف - حالت کار

شکل ۴ - ۵۵ نقشه اختصاری موتور سری

۲ - ۱۷ - ۴ - ترمز با جریان مخالف

در این روش برای ایجاد نیروی ترمزی جهت گردش موتور را با جابه‌جا کردن سرهای مدار آرمیچر عوض می‌کنند تا جهت گشتاور آرمیچر عوض شود؛ لذا رتور سریع متوقف می‌شود و پس از توقف، منبع تغذیه قطع می‌شود تا رتور در جهت مخالف حرکت نکند.

نیروی ترمزی جریان مخالف به مراتب بیش‌تر از ترمز دینامیکی است و رتور در مدت زمان کم‌تری می‌ایستد. اما در این روش ضربات شدید مکانیکی به محور و یاتاقان‌ها وارد می‌شود و مدارهای الکتریکی موتور، باید جریان‌های شدید لحظه‌ای را تحمل کند.

۳ - ۱۷ - ۴ - ترمز ژنراتوری

در مواردی که بار تحت تاثیر انرژی جنبشی خود بتواند سرعت رتور را به بیش از سرعت بی‌باری برساند (مانند حرکت خودرو در سرازیری)، نیروی محرکه القایی آرمیچر E_A بزرگ‌تر از ولتاژ V_T می‌شود. لذا موتور تبدیل

در موتورهای کمپوند برای ایجاد حالت ترمز دینامیکی، مدار آرمیچر و تحریک سری مشابه آن‌چه که برای موتور سری شرح داده شد به مقاومت متغیر وصل می‌شود و مدار تحریک موازی به منبع تغذیه متصل می‌ماند.

در روش ترمز دینامیکی لازم است سیم‌پیچی تحریک در مدار باقی بماند تا رفتار ژنراتوری پدید آید. هم‌چنین هرچه مقدار مقاومت متغیر کم‌تر شود نیروی ترمزی قوی‌تری به‌وجود می‌آید و رتور سریع‌تر متوقف می‌شود.

در اتوبوس‌های برقی مجهز به ترمز دینامیکی، مقاومت متغیر از طریق یک پدال در زیر پای راننده قرار داده شده است. راننده با فشار بر پدال ضمن قطع مدار آرمیچر از منبع تغذیه آن را به مقاومت متغیر وصل می‌کند. فشار بیش‌تر بر پدال، مقاومت متغیر را کم می‌کند تا نیروی ترمز قوی‌تری ایجاد شود.

..... توسط ..... فراهم باشد.

پرسش‌های صحیح غلط

۱ - تغییر جهت گردش موتورهای DC با تعویض جهت گشتاور آرمیچر امکان‌پذیر است.

صحیح غلط

۲ - با تعویض پلاریته منبع ولتاژ مدار آرمیچر، جهت گردش موتور تحریک مستقل تغییر می‌کند.

صحیح غلط

۳ - با تعویض پلاریته منبع ولتاژ جهت گردش موتور شنت تغییر می‌کند.

صحیح غلط

۴ - در روش ترمز دینامیکی انرژی جنبشی رتور به انرژی الکتریکی تبدیل نمی‌شود.

صحیح غلط

۵ - نیروی ترمزی جریان مخالف به مراتب بیش‌تر از ترمز دینامیکی است.

صحیح غلط

۶ - روش ترمز ژنراتوری در موتور سری کاربرد دارد.

صحیح غلط

پرسش‌های تشریحی

۱ - تغییر جهت گردش در موتورهای DC چگونه انجام می‌شود؟

۲ - چرا از تعویض جهت جریان تحریک به منظور تغییر جهت گردش خودداری می‌شود؟

۳ - نقشه اختصاری تغییر جهت گردش موتور شنت

به ژنراتور خواهد شد و انرژی جنبشی رتور به انرژی الکتریکی تبدیل و به منبع تغذیه برگردانده می‌شود و آن را شارژ می‌کند. در این صورت نیروی ترمزی ایجاد می‌شود که مانع افزایش سرعت رتور می‌شود. این روش تولید نیروی ترمزی را «ترمز ژنراتوری» گویند.

در روش ترمز ژنراتوری باید امکان جذب انرژی الکتریکی توسط منبع تغذیه فراهم باشد در غیر این صورت نیروی ترمزی پدید نمی‌آید. ترمز مولدی باعث توقف رتور نخواهد شد بلکه از افزایش سرعت رتور جلوگیری می‌کند.

روش ترمزی ژنراتوری در موتورهای سری پدید نمی‌آید؛ زیرا رسیدن به بیش از سرعت بی‌باری به معنای وقوع پدیده فرار یا مهار گسستگی است.

پرسش ۱۰ - ۴

پرسش‌های کامل کردنی

۱ - برای تغییر جهت گردش موتور DC باید جهت جریان ..... یا ..... را عوض کرد.

۲ - قطع مدار تحریک در لحظه تغییر جهت گردش باعث بروز پدیده ..... خواهد شد.

۳ - اساس کار ترمز موتورهای DC مستهلک کردن انرژی ..... است.

۴ - در روش ترمز دینامیکی انرژی ..... رتور به انرژی ..... تبدیل می‌شود.

۵ - در روش ترمز دینامیکی لازم است سیم‌پیچی ..... در مدار باقی بماند تا رفتار ..... پدید آید.

۶ - در روش ترمز ژنراتوری باید امکان جذب انرژی

را رسم نموده و توضیح دهید.

۴ - چرا در موتورهای شنت، سری و کمپوند با تعویض پلاریته منبع ولتاژ، جهت گردش تغییر نمی‌کند؟

۵ - لزوم استفاده از ترمز در موتورهای الکتریکی را بنویسید.

۶ - اساس کار ترمز را شرح دهید.

۷ - انواع روش‌های ترمز را بنویسید.

۸ - روش ترمز دینامیکی را توضیح دهید.

۹ - با رسم شکل نحوه ترمز دینامیکی موتور شنت را توضیح دهید.

۱۰ - با رسم شکل نحوه ترمز دینامیکی موتور سری را توضیح دهید.

۱۱ - نحوه ترمز دینامیکی در موتور کمپوند را توضیح دهید.

۱۲ - ترمز با جریان مخالف را توضیح دهید.

۱۳ - ترمز ژنراتوری را توضیح دهید.

۱۴ - چرا ترمز ژنراتوری در موتور سری پدید نمی‌آید؟

1-Electric Machinery – Fourth Edition – by Fitzgerald / Kingsley / Umans

2-Principles of Electric Machines and Power Electronics – by Sen, Paresh, Chandra

3 –Electric Machinery Fundamentals – Fourth Edition – by Stepheny. Chapman

۴ - ماشین‌های الکتریکی، تئوری، عملکرد و کاربردها - تالیف پروفیسور بیم بهارا - ترجمه دکتر سلطانی، دکتر

لسانی

۵ - ماشین‌های الکتریکی، تحلیل، بهره‌برداری، کنترل - تالیف پی سی سن - ترجمه دکتر عابدی، نبوی

